ГОДИНА XXIV. На Цетињу, у суботу 14 јануара 1895. БРОЈ 3.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6 ф. на по године 3. ф. на четврт године 1 ф. 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији „Гл. Црногорца“ на Цетиње, или отправништвима новина на коју драго пошту; а коме је наручније, може се претплатити преко г. *Пера Рамадановића*, кн. срп. агента у Котору. Дописи се шиљу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се, по простору који заузму из петита 7 новчића од реда за први пут, а за сваки даљи пут по 5 новчића. За огласе веће и на дуже вријеме попушта се.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 13 јануара.

Догађај, сасвијем ненадни, што је на себе обратио сву пажњу политичкога свијета, то је оставка на предсједништво француске републике госп. Казимир Перијера. Сви листови чуде се томе, траже разлога оставци, и готово једнодушно осуђују с тога одличнога државника.

Како је дошло до ове кризе? Казимир-Перијер дошао је на прво мјесто у републици послије оног грозног злочина анархистичког, извршеног на Карнота, најпопуларнијег човјека у Француској, као познати вођ умјеренијех републиканаца. При изборима новог народног представништва успјех је показао, да народ одобрава тај политички правац новог предсједника, и јака већина у парламенту била је умјерено-републиканска; за то је и министарство дошло на владу чисто од елемената радикалских. То је радикалну странку, која је под Карнотом вазда у влади учествовала, морало болјети, те је одма заузела непријатељски положај према новој умјеренорепубликанској владавини, па тијем и према новом предсједнику: у тој борби, истина умјереној, радикалној странци била је авангарда странка соцјалистичка са анархистичком примјесом, која је без икаква обзира све рушила.

Строгост чистоће карактера предсједника републике није му могла умножити симпатије у већини парламентарној, у којој је вазда добар дио шпекуланата, тако усљед смрти предсједника заслужнике куће Бирда, већином гласова замијенио га је радикалац Брисон. То је био први пораз умјеренорепубликанске владавине, па и самог предсједника републике. Иза тога два жељезничка друштва дошла су у сукоб са владом односно тумачења уговора; и државни савјет рјешио је пар ицу у корист друштава. За то је министар грађевина Барто дао оставку, и тај догађај дао је повода опозицији да тражи, да камара изабере један одбор, који ће истрагу повести противу министра грађевина, који је био кад је влада склапала те уговоре са поменутијем друштвима, а то је био Рајнал, један од најприснијех пријатеља предсједниковијех. Рајнал је одма изјавио, да и сам жели да се противу њега истрага поведе, резултат које ће његове противнике посрамити; и влада је усљед ове изјаве Рајнелове, прихватила предлог о тој истрази. За тијем су слиједили разни предлози дневног реда поводом тог догађаја. Дошло је питање, који ће дневни ред прије доћи на гласовање. Министар-предсједник Дини тражио је да дође најприје на гласовање Трелатов дневни ред, али је при гласовању камара одбила тај захтјев са 264 против 146 гласова. Иза овог гласовања Дини је изјавио, да влада не може даље присуствовати у камари, и одма је цијело министарство пошло код предсједника републике и поднијело му оставку.

Што је сада преоставало предсједнику републике? Да позове на владу радикалце или да распусти камару! Трећега пута није било. И он се рјешио да сам даде оставку на предсједништво! Шалемелакур и Дини заузимали су се, да одврате предсједника од те одлуке, на редом сви министри; најпослије су се обраћали његовој мати, која му је чинила, те се послије избора био примио предсједништва; али је све било узалуд. И тако је тек други дан званични лист морао објавити ту одлуку, која је учинила највећи утисак. Сјутридан је одма сазвана камара у којој је предсједник Брисон прочитао сљедећу посланицу предсједника републике:

„Господо заступници! Ја нијесам никада себи затајивао потешкоће задатка, што ми га је народно преставништво повјерило. Ја сам те потешкоће предвиђао. Кад у часу опасности не одбијамо које мјесто, тада задржавамо достојанство само кад смо увјерени, да можемо отаџбини послужити. Предсједништву републике оскудијевају средства за акцију и за контролу.

Ја могу да црпим моралну снагу из повјерења народа, а без те моралне снаге ово достојанство не значи ништа. Ја не сумњам ни о здравом разуму ни о правичности Француске; али је пошло за руком, да се јавно мнење заведе. Више но двадесетогодишња борба за исту ствар, више од двадесет година привржености републици и оданости демократији није било довољно, да увјери све републиканце у искреност и топлину мојих политичких назора, ни да моје противнике разоружа, који мисле, или се причињају да мисле, да бих ја могао постати оруђем њихових страсти и пада.

Од шест мјесеца води се борба клеветања, обесчашћивања против војске, против судова, против парламента и против неодговорног главара државе, и ту слободу сијања социјалне мржње још вазда називљу слободом мњења. Поштовање и амбиција, што их гојим за отаџбину, не дозвољају ми, да допустим, да се сваки дан најбољи служитељи државе, па и онај, који је заступа према иностранству, погрђују. Нећу да сравњивам тежину моралне одговорности, која ме оптерећује, с немоћу, на коју сам осуђен.

Можда ћу бити разумљивији, ако изјавим, да уставне фикције не могу утишати захтјеве политичке свијести. Можда ћу, кад се одречем части, показати прави пут онијема, којима је дужност, да се брину за достојанство владе и добар углед Француске у свијету. Ја сам увјерен, да се реформе могу извести само помоћу владе, која је одлучила, да уздржи поштовање закона, да себи прибави послушност својих подчињенијех и да у заједничком раду сједини све силе за заједничку ствар. Ја се уздам, усркос овом жалосном часу, у будућност напретка и социјалне правичности.

Подносим сенату и камари оставку као предсједник француске републике.“

Г. Казимир-Перије овијем је јасно образложио своју оставку, а да ли су разлози оправдани или не са гледишта интереса садашњег устава републике француске ми се не упуштамо у расправу; али ипак држимо, да није у интересу републике, да се њезин предсједник, глава државна може грдити, па још за те погрде, судом кажњени, да се награђује чашћу члана законодавног тијела, као што је био случај сада у Паризу, о ком смо у посљедњем броју говорили. И ако је већина у камари била уз владу, која је изјавила, да Ришара не може пустити из тамнице прије него казну испуни, заведено јавно мнење није одобрило владин поступак према Ришару, и тијем се изјавило противу предсједника републике.

Вели се, да је својом оставком Перије нанио тешки удар републици, да је изневјерио своје другове, да је малодушно узмакао испред социјалиста, који сада тријумфирају. Блажи, хладнокрвнији темпераменат могао је без сумње истрајати у тој борби; и без сумње и жарки патриотизам г. Казимир-Перијера шћаше његов врућн темпераменат савладати, још више, шћаше жртвовати и фамилијарни мир, да је то захтјевао највећи интерес републике. Али француски народ има мужева, који су достојни мјеста предсједника републике, а француски устав осигурује промјену на том мјесту лаку без икакве опасности. Па онда за што осуђивати човјека, који није вољан да се држи власти по сваку цијену? Ми држимо, да се мора жалити оставка на предсједништво француске републике тако одличног Француза, али се његов примјер не би смио осуђивати.

Нови предсједник републике Фор такођер је умјерени републиканац. У Дипијевом министарству био је министар мрнарице. Као богати градитељ бродова у Хавру, био је прије тога предсједник трговачке камаре у Хавру, па у два пута државни тајник у министарству мрнарице. Сад му је 54 година, и познат је као чист карактер хладног темперамента и као човјек радан и савјестан. На политичком пољу није се истицао, као што није прије избора за предсједника републике ни покојни Карно, а то много значи за предсједника републике, који мора да је изнад свијех странака. Обично такви тихи и скромни радници расту са својим достојанствима, и што су им теже дужности, то их савјестније и успјешније врше. У гамбетистичком кругу, који још има јаког уплива у камари, ужвивао је вазда велико поштовање. Тако се сви пријатељи Француске могу надати, да ће Француска преживјети и ову ненадну кризу без уштрба свога угледа, што је стекла у свијета под предсједништвом Карнота и достојног његовог замјесника г. Казимир-Перијера.

Што се тиче спољашње политике, ова промјена не може имати на њу никаква уплива. Ту су сви Французи једнодушни. Г. Брисон, радикални кандидат на столици предсједника републике, кад је скоро дошао на столицу предсједника камаре, то је својом бесједом рјечито посвједочио.

Тако осуђивање овог поступка госп. предсједника, што се подигло у Француској и у осталој јевропској штампи, свједочи само, да је он био достојан првог мјеста у републици: а то је највећа награда одличноме грађанину и државнику.

ПРЕГЛЕД ЛИСТОВА.

У Београду је од нове године почео излазити нови лист **Македонија**, ком је задатак да брани интересе Срба у Македонији и Старој Србији од бугарске пропаганде. У првом свом броју доноси ови допис са Вардара:

Одавно је казано: Кад кога хоће Бог да казни, најприје му одузима памет. Тако је нешто било 6 пр. м. на светог Николу, у граду Прилипу, старој резиденцији Краља Марка.

Свуда срби држе свој прастарински обичај е р и с к у с л а в у, пажљиво је пазе и чувају, јер ју је и хришћанска црква освештала у српскоме народу, те и води рачуна о њој у цркви. Неразборити учитељи бугарске пропаганде наговоре Егзарха у Цариграду, да изда наредбу да се те „поганске славе и службе“ једном у народу укину; а то је само за то што је то српски обичај, те да се не рекне да су Прилипци Срби!

Сиромах бугарски Егзарх, на какав је танак лед наведен! Али шта ће он сиромах, кад његов секретар г. Шопов хоће свијету да докаже да народ у Македонији, па чак и у Старој Србији коље курбане, као и остали Бугари крај Црнога мора, а не држи с л а в е, као Срби у краљевини.

Та је наредба дошла, и у цркви прилипској пред св. Николу прочитана народу. Народ се само чудио тој неумјесној наредби, јер и иначе то није првина да бугарске владике проповиједају народу да те с л а в е остави, те није ни узимао много на ум лукаву наредбу егзархову, но их она још више подстакне да што боље и свечаније прослављају своје славе.

Светоникољаца има пуно у Прилипу, и тога дана згрну се силни свечари код цркве с колачима и кољивом. Кад то виде Бугараши и бугарски учитељи, они затворе цркву и не пусте никога у њу. Тад настане кавга и грдња да се је Прилип проламао од ларме.

Ето свијете, и Србине, шта ради бугарска пропаганда с јадним српским народом пред очима турске власти, а и цијеле Јевропе! Ај, Краљевићу Марко, куд си јадан сад да видиш Бугаре како ти пљују на народ и твоју славу, коју си ти онако свечано славио са по 200 попа и 300 калуђера.... и својем народу оставио је у аманет. Ти је одбрани одма од Ђеме Брђанина, сада ко ће помоћи....

Ова је наредба дошла и скопскоме бугарскоме владици, али кад је он ову наредбу примио рекао је: „Коме ћу је читати кад у Скопљу и нема Бугара осим мене и мога ђакона.“ Он, или се бојао од народа ако ову наредбу прочита, или се је већ једанпут освијестио и видио, да у Скопљу нема меда за њих, јер до сад што је год говорио све му је глуво и шовитистички било, а од куд сад ова поштена изрека од њега, ја не знам.

Србине, куд си да си, чувај твоје старе обичаје и језик, то ти је једино највеће благо.

Слава Прилипцима, потомцима Краља Марка, а вјерним садањим поданицима Њег. Императорског Величанства пресвећеног Султана Абдул Хамид-Хана II.

Из истог листа доносимо и овај небратски чин бугарске пропаганде:

У Башином селу, близу Велеса, налази се српска црква, као и све оне у Велесу, коју је још патријаршија изискала за Србе, али коју је прије 16 година прграбио егзархат.

Али, како сада у Башином селу нема ни једнога Бугарина, а црква је српска и по царском ферману, то је патријаршиски велешки владика, госп. Антим, тражио од власти, да се изврши царски ферман, и власт му је уступила цркву.

Може се мислити, колико је ово разјарило „повељитеља,“ и он брже потрчи у Солун на жалбу, са својим присталицама: Х. Јованом и Андријом Коребером.

Валија солунски покушао је, да ствар регулише тако, што би једне недјеље служио српски, а друге бугарски свештеник, али владика није на то пристао, и валија је, наравно, морао остати на страни царског фермана.

Ова одлука валијина још више огорчи владику бугарског, те он затвори све цркве и школе у Велесу, па кључеве преда кајмакаму, изјављујући зебњу, да им Срби не отму као и ону у Башином селу.

Егзарху, пак, телеграфишу, да им врати цркву у Башином Селу, иначе ће, веле, сви прећи у Цинцаре.

Савјетован је од кајмакама да прими кључеве натраг, а тако му је привидно и егзархат наредио, али он није хтио то да учини, те је ствар достављена и великом Везиру.

Кад и по заповијести овога није хтио да прими кључеве, онда је против владике и још њих 7 Велешана покренута истрага и они буду одазвани у Солун.

Тако дакле наш брат бугарски владика кад неће паства с њиме, он и цркву затвара. Карактеристична особина бугарског небратства.

Шта буде даље, донијећемо доцније.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(**Нове књиге.**) Примили смо:

Цјелокупна дјела Љубомира Ненадовића од 5—12 свеске. Друго поправљено умножено издање. Накнадом књижаре Симовића у Београду. Биогр

дикална штампарија. 1893–1894. Цијена свакој свесци по 1 динар.

Ми смо већ говорили о овоме издању, кад смо примили прве четири свеске. Осмом свеском завршују се пјесме Ненадовићеве. Деветом почињу његова путописна писма. Дванаестом свеском завршују се писма из Италије.

Излишна би била свака ријеч о дјелима нашега тако омиљенога пјесника. Љубо Ненадовић спада у оно коло нашијех пјесника, што су највише обогатили и прославили нашу књижевност. Доста је да речемо, да је он друговао са пјесником „Горског Вијенца“ и са пјесником „Бачкога Гастанка.“ Да смо срећнији, и Владика Раде и Бранко могли су и данас ватром своје пјесничке душе нас разгријавати и умом својим нам пут расвјетљивати. Љубо Ненадовић је данас једини преставник онога славнога кола, и као такав у новијем колу заузимао је вазда прво мјесто, и уживао опћу пошту и нераздјељену љубав докле год српска ријеч допире, као што његово велико срце једнаком љубави обухвата цијело српство.

Његове здраве философске мисли, које са сваке странице његовијех дјела сјају; његово топло осјећање према свему, што је добро и лијепо; његов течни стих и слатки језик, којим нам своју душу открива: дају његовијем дјелима трајну вриједност, која тако остају у реду темељ камена српске новије књижевности, а то ће рећи: српске будућности.

Издање је лијепо и јевтино, и за то држимо, да ће одма бити разнесено; и ми од срца желимо, да старина пјесник доживи и треће издање својих тако лијепијех и кориснијех дјела. **Т.**

(**Јубилеј проф. Туромана.**) Биоградска „Будућност“ посвећује врло заслужноме трудбенику на нашем просвјетноме пољу, најбољем српском учитељу класицизма, скромном и добром Србину, сљедеће ретке:

Наш уважени професор и научник, г. др. Јован Туроман тихо и скромно прославља данас у своме дому 30 годину свога учитељовања на нашој Великој Школи. И као професор, и као научник, и као Србин, и као патриота, господин Туроман заслужује, да га се на данашњи дан сјетимо и да му поднесемо изразе својега истинитога поштовања.

Д-р. Јован Туроман родио се 18. јануара 1840. године у Уштици, у Горњој Крајини. Родитељи су му: Петар, тежак, и мати Никодија, — обоје су већ давно умрли. Основне школе свршио је у Јасеновцу и у Петрињи, 6 разреда гимназије у Карловцима, 7 ми разред у Будиму а 8-ми у Пешти. По положеној матури ступио је у философски факултет у Пешти, који је с одличним успјехом свршио 1863. као питомац бесмртног Саве Текелије, а годину дана по том (1864) положио је докторат из философије. У јесен те исте године буде постављен за професора новосадске гимназије, а друге године професоровања, год. 1866, положи и професорски испит. Године 1875. по позиву тадашњег министра просвјете и црквених послова, г. Стојана Бошковића, госп. Туроман је дошао за професора Велике Школе на катедру латинскога и грчкога језика. Године 1893 те су катедре раздвојене и г. Туроман је задржао латински језик, а катедру грчкога језика уступио је своме пекадишњем професору, уваженому г. Л. Зими.

Г. Туроман је прије 31 године ступио на књижевно поље озбиљним научним радом и писао је по повременим листовима расправе, критике и биографије. Од старих писаца преводио је Демостена, (његоових 7 бесједа) све 3 олинтске, 3 филипике и највећу и најљепшу бесједу Демостенову: бесједу „За вијенац“. А написао је и штампао: Латинску граматику, Грчку Граматику, Синтактичке Задатке, I. II. и III. Примјере за грчке облике, Синтактичне задатке, за превођење са српског и латинског на грчки и т. д. Од ових дјела нека су доживјела по пет издања.

„Као научник стоји др. Јован Туроман на висини, с које часно и достојно заступа у школи и у књижевности науку којој је посветио свој живот. Као Србин и родољуб стоји у првим редовима искрених и родољубивих радника на умноме и политичкоме развићу свога народа. Као човјек, друг и пријатељ био је свагда за углед — скроман и несебичан до самопрегоревања, одан својој дужности до краја, вјеран следбеник класичких карахтера, које у својим списима и лекцијама, онако рјечито приказује“......

Тако су о уваженоме прфесору писали наши старији пријатељи године 1889, у 135 бр. „Српске Независности“ приликом његове 25-годишњице. Тој правичној оцјени ми немамо шта одузети, јер је Г. Туроман и данас преставник класичне филологије у нас и неуморни поборник хуманистичких, правих гимназија.

Писац ових редака нема намјеру, да овом приликом опширно описује плодни рад г. Туромана у просвјетној струци; за то треба много више и времена и студије. Такав један живот, као што је његов, сав готово заузет беспрекидним радом, одличан је материјал за будућег историка културног. Он је био вазда вјеран и поуздан поборник класичне образованости и свагда се одушевљавао античком историјом, која је и покрај свих тамних страна својих, ипак дала најљепше примјере људских врлина и чистога морала. Све његово старање било је на то упућено, да се у нас јасно и разговијетно појми значај хуманитарних гимназија, да се разумије њихов утицај на живот народни и вриједност њихова у образовању наше омладине. Његови ученици, задахнути његовим идејама, бранили су у јавности са много вјештине класично уређење гимназија, које данас у Европи има врло млого поборника.

Г. Туроман је од првога дана своје професорске службе запазио корист, коју српско младо кољено мора имати, ако се буде васпитало угледањем на класичне примјере врлина и карактера, и будући сам добро упознат с њима, намијенио је свој живот труду, да са њима и друге сроди. Он се заузимао, да модерне потребе у образовању помири са античком простотом и честитошћу, која је дала читав низ свијетлих дјела. Њему је била увијек жеља, да по српскоме народу рашири лијепу љубав према домовини, која је красила римске грађане у првим временима римске државе, и која је нашла најдивнију глорифакацију у дјелима француских књижевника XVII и XVIII вијека. Он се старао, да се наша омладина научи демократским врлинама старих Атињана, међу којима је цвјетала права оданост слободи и развијале најљепше грађанске врлине. Он је свуда залагао свој ауторитет професорски, да се наши ђаци по школама инспирују јунаштвом старих Римљана, који су показали најузвишеније примјере јуначкога пожртвовања. То су врлине, које неопходно ваља да красе српске грађане и чијом помоћу има да се реалишу стари завјети српски.

У такоме заузимању г. Туроман је сачувао увијек своју љубав истини и свагда остао сталан и консеквентан у своме увјерењу. Њега нијесу поколебале ни идеје посљедних година, које су мало потамниле славу класичкога образовања и све јаче истакле принцип реалне наставе, у којој се вазда има на уму живот модеран са свима својим тековинама и покретима. Он једнако живи у пријатној атмосфери класичнога доба, које је неисцрпни кладенац за студију и ентузијазам. Њему, у осталом, у свему припада право да с поносом погледа на своју прошлост, у којој је омладини српској желио дати само оно, што је најбоље и за чије се образовање најревносније залагао.

Својим научним радом уважени јубилар је стекао себи мјеста у редовима чланова „Матице Српске“ у Н. Саду и наше Академије Наука, а био је дуго година и члан Глав. Просвјетног Савјета, на неко вријеме, у овој години, и Предсједник истога. Осим тога је и редовни члан комисије за испитивање професора средњих школа и почасни члан друштва за Српско народно позориште у Нов. Саду. А прије двије године позиван је на Хрватско Свеучилиште у Загребу за професора класичне филологије, али он није хтио оставити наше Велике Школе.

Од одличија има орден Св. Саве III. степена.

Другови његови на В. Школи спремили су да му на данашњи свечани дан, у знак свога искренога другарства и поштовања, предаду скупоцјен албум са сликама свих професора Велике Школе.

Искрено радујући се данашњој прослави 30-годишњег узоритог наставничкога рада нашега поштованога учитеља, ми му желимо да још дуго година поживи и нашу нејаку књижевност обогати новим својим драгоцјеним прилозима.

(**Листови.**) „**НАСТАВНИК**“ лист професорског удружења у Србији у 3 и 4 свесци доноси сљедеће радове:

1. Армоничне тачке и зраци. Од Владе Тодоровића, инжињера (свршетак). — 2. Развиће и савремено стање методике у природној историји. Поглед с обзиром на средње школе од Ђ. И. Ничића, директора (свршетак). — 3. Средње школе у Француској. Од Васе Димића, професора. 4. — Из српске синтаксе: савези. Од Косте Миленовића, професора. — 5. Са Горњега Полимља. Записи поп-Милоша Велимировића. — 6. Земљопис за средње школе. Написао проф. В. Карић; реферат К. Ф. Ковачевића. — 7. Dr. Theobald Ziegler, Hotwendigkeit and Berechtigung des Realgymnasiums; реферат — г. — 8. Физика за ниже разреде средњих школа од А. Васмута. Превео и за наше школе удесио В. Зделар; реферат Јел. Михаиловића. — 9. Руская Христоматія; реферат Свет. Ст. Симића. — 10. Ј. Шрама и Др. Р. Шислера Математика за I., II., III. и IV. разред гимназија и реалака, превео Ђорђе П. Рокнић; реферат Стев. Давидовића. — 11. Новине из наставе и науке: Површина и становништво јевропске Турске. — Тровање цијанкалијумом. — Алуминијум. — Отровне стријеле. — Дезинфекција сунцем. — 12. Рад у школи и за школу: О мјесту географије у гимназијама. — Са збора њемачких историка у Лајпцигу од 26–31 марта 1894. — Прибирање природних објеката. — Из главног просвјет. савјета. — 13. Школско кретање: Гимназије у Бугарској. — Стручне школе у Бугарској. — 14. Лични гласови: Кретање наставника. — 15. Професорско друштво: Из управних записника. — 12. Преглед листова о школи: Журналъ Министерства Народнаго Просвѣщенія. — Русская школа, — Zeitschift für das Realschulwesen. — 17. Библиографија. — 18. Некролог: † Стеван Бајаловић. — 19. Прилог наставнику: Грађа за флору гљива краљевине Србије.

— „**ПРОСВЈЕТНИ ГЛАСНИК**,“ службени лист министарства просвјете и црквенијех послова краљевине Србије у новембарској свесци доноси, осим службеног дијела, радње главног просвјетног савјета и црквеног и школског љетописа, сљедеће научне радове:

1. Прилози за познавање јадранског приморја, од д-ра Јов. Цвијића.
2. Новија истраживања о прадомовини индојевр. племена (наставак) од Симе Томића.
3. Узроци и посљедице креташких ратова (наставак) од пок. проф. Стев. Н. Ђорђевића.
4. Прилог историји развијања српских народних пјесама (наставак) од д-ра Асмуса Серензена, преводи Јован Радонић.

У „просвјетном ковчежићу“ доноси: Писма из Петрограда. XVII Од Радована Кошутића; и некролог Мих. Протића.

У прилогу доноси: Статистику наставе у краљевини Србији за 1890—1891 годину. Т. Велика Школа и стручне школе.

Ово врло важно издање у мјесечнијем свескама од 7 и више табака стоји годишње за иностранство само 15 динара.

(„**Кратка повјесница Срба**“) од постања Српства до данас изашла је из штампе и разашиље се претплатницима. Ко се први претплатио, тај ће први и књигу добити — на тако редом. Ко има још скупљене претплате, молим, нека пошље што прије, а ко се још није претплатио на ову књигу српску народну, нека пожури, док је још има.

Цијена је „Краткој повјесници Срба“ само 35 новчића (80 пара динарских), а рабат — попуст — 30%, то јест: свакиx 13 књига стају само 3 фор. 50 новч. (8 динара.) Испод 13 примјерака не даје се попуст. Ко узме само један или два три примјерака, треба да доплати по 5 новч. поштарине за сваки примјерак.

Ко жели добити ову књигу елегантно, врло фино укоричену, у разним бојама, са златним натписима — треба да доплати још само 35 новч. за сваки примјерак.

Имам још нешто мало и „Срба у давнини,“ који су ми враћени на мој ранији захтјев, те сад могу послужити и оне, који су ову књигу тражили, а не могоше је добити. један примјерак „Срба у давнини“ стаје 50 новч., а 13 примјерака само 5 фор.

Све поруке треба слати само на моју непосредну адресу:

Сима Лукин Загреб, (Хрватска.)

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

СРПСКА БАНКА У ЗАГРЕБУ.

Једним брзим и одважним махом погодише Срби у Војводини и Троједници

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

МАНАСТИР ХИЛАНДАР.

У овој нашој славној Немањићкој задужбини у Светој Атонској Гори, величанственој преставници нашој међу манастирима осталог православног свијета, од тринајест година живи један наш брат Чех, скромни монах Сава, који је на ческом језику писао доста о Светој Гори. Г. Јос. Раушар Жуборић, такођер Чех, који живи у Биограду, превео је с ческог језика историју и опис манастира Хиландара овога свога сунарадника у биоградском „Хришћанском Вјеснику,“ одакле је свој превод у засебној књижици прештампао. [1])

Из ове лијепе књижице вадимо сљедеће историјске податке и опис Хиландара:

Хиландар у почетку бјеше врло мали манастир, којим су Грци управљали; крајем 12 вијека бјеше из непознатих узрока од калуђера напуштен, док га напосљетку старац Симеон г. 1199 не заузе, обнови и одреди за уточиште српских калуђера.

Монах Симеон, пређашњи велики жупан српски Стефан Немања, одрече се својевољно владе у корист сина свога првовјенчанога Стефана и покалуђери се г. 1195 у лаври студеничкој. Год. 1198 дође [illegible] у Св. Гору најмлађем сину своме [illegible] (Растиславу,) који је год. 1186 постао монах у руском манастиру св. Пантелеимона под именом Сава (Sabbas) а одатле се пресели у Ватопед. Отац и син живјеше под једним кровом. Саву завољеше сви ватопедски монаси због његове побожности и доброчинства. Пошто је отац Симеон доста злата собом донио и дарежљивом руком дијелио, задоби љубав грчких монаха. Њиховим трудом и трошком обнављана су нека одјељења манастирска, а саграђено је и неколико мањих црквица. Посље неког времена испроси Сава од тадањег византиског цара напуштени Хиландар са свим припадајућим земљиштем за Ватопед, Симеон даде поправити такођер напуштени ватопедски метох „Просфорион“ близу „Провлаке.“

Са монахом Савом бијаху дошли и више његових вјерних слуга, који су и постриг примили. Знајући за прилоге, које су Сава и Симеон Грцима чинили, једном приликом, један од њих проговори им: „добро је, да се не забораве и туђинци, али би право било да се и за своје земљаке што учини.“ Ове ријечи не бјеху узалуд речене. Симеон и Сава наскоро предузму да сазидају за српске монахе манастир сличан атонским манастирима, као Заграфу бугарском и Св. Пантелеимону руском, у којем би се литургија на матерњем језику служила. Као најудесније мјесто узели су стари разрушени и напуштени манастир Хиландар, који је цар св. Сави поклонио, али прије свега морадоше са ватопедским Игуманом преговоре чинити и његов пристанак на то добити.

У почетку Игуман Ватопедски бјеше томе противан поглавито с тога, што не бјеше рад да тако богати чланови браства напусте манастир. Но св. Сава успије да задобије светогорског проту, који истакнуте сметње отклони и ствар изравна. На захтјев и молбу ватопедског игумана, закључе оба манастира: да остану у међусобној узајмици на свагда и за знак те братске узајамности утврде да се сваке године о манастирској слави шаље узајамно игуман који ће за вријеме празника у кругу стараца предсједавати. Овај уговор одржава се и данас са обје стране и сваке године ватопедски игуман одлази сабору хилендарском 21 новембра, а тако исто игуман хилендарски у Ватопед 24 марта о Благовјестима и о слави манастирској начаствује.

Посље утврђеног споразума с братством манастира Ватопедског, отпутује св. Сава у Цариград да за свој манастир затражи нужне повластице, у чему је лако успио, пошто бјеше у сродству са тада владајућим Алексијем Комненом III (1195—1203.) Напуштени Хиландар требало је не само обновити но и нужни ред у њему завести и обезбједити га од сваке могуће евентуалности. И св. Сава је успио да напуштени Хиландар претвори у српску Лавру — царски Манастир; успио је, да му створи независан положај како при бирању игумана тако и у осталим манастирским дјелима. Нико нема права (ни владалац ни прота светогорски) утицати на манастирску управу и на унутрашње послове његове. Још је св. Сава успио код Алексија Комнена те се са земљиштем хиландарским споји сва имовина напуштена манастира Зига.

Обнављању Хиландара приступљено је одмах уз припомоћ тада владајућег у Србији великог жупана Стевана доцније првог Краља српског, који је слао и раднике и друге потребе. Старац Симеон бјеше у то вријеме јако ослабио, а желио је видјети да се отпочето дјело сврши, за то се оба му сина жураху да с грађењем буду што прије готови. У почетку се зидало и дограђивало само оно што је најнужније, нарочито ћелије за становање монаха.

Пошто се зидање доврши ускоро за тим умре старац Симеон 13 фебруара 1200 г. Те године потврђена је и утемељена Хрисовуља, из које се види, колико манастиру земље и стоке припада. Између осталог поклоњено је Хиландару код Призрена десет села са насељеницима, два винограда, четири кошнице, и велика храстова шума; уз то 170 пастира, који су свагда пасли на манастирском земљишту и дужни били плаћати данак манастиру, исто тако бјеше одређено, да Зећани (Зета) на приморју дају манастиру приход од соли.

Посље смрти оца Симеона, син његов Сава као насљедник, постарао се, да прибави манастиру и остало што му најпотребније бјеше. Прије свега направио је болницу и гостионицу за странце и сиротињу, која је у крајној нужди с храном и одјелом снабдевана. У почетку не бјеше велики број браства. Предање вели, да их је само десет калуђера са игуманом Методијем било, но у кратком времену увећа се број на 90 душа, те тако се манастир Хиландар могао равнати са осталим све-

[1]) Историја и опис манастира Хиландара. [illegible]о из „Хришћанског Вјесника“ Написао [illegible]арац монах, са чешког превео Јос. Зд. [illegible]орић. Биоград, штампарија Петра К. [illegible]а. 1894.

да остваре једну живу потребу материјалног им бића, да подигну српску банку у Загребу, која ће својим огромним средствима да сузбија туђинску поплаву и да прикупља све српске уштеђене капитале из туђинских завода и употреби их на јачање и снажење српскога живља.

Мисао покренуше српски адвокати на свом збору у Митровици, а прихватише је Срби трговци у Загребу и цијелој Троједници, на што им се одазваше Срби и из осталих крајева св. Стеванове круне — те сад скоро може да се говори о свршеном чину — о српској банци у Загребу.

Од 30.000 дионица, које се имају издати, уписано је до сада већ 26.000 комада, а пријаве још једнако стижу тако, да је изглед за већи одзив, него што су му се покретачи надали.

Основни капитал банке утврђен је на 3,000.000 фиорина, а рад ће се отпочети кад се уплати 1,000.000. — Капитал се дијели 30.000 акција, свака по 100 фиорина, а уплатиће се овако: при упису уплатиће се 10 фиорина од акција; послѣ неколико мјесеци, кад банка буде спремна да отпочне рад, платиће се друга рата у 24 фиорина од акције, и на тај начин биће прибрана сума у 1,000.000 фиор., која је потребна да се отпочне рад. Послѣ 2—3 године рада, ако се покаже потреба, уплатиће се још 16 фиор. по акцији и на тај начин биће свака акција уплаћена са 50 фиорина. Но пошто ће акција гласити на 100 фиор., то се неуплаћени дио од 50 фиорина неће тражити од акционара у готовом, него ће се попунити постепено од зараде банчине, тако, да ће акционари послије неколико година за положених 50 фиор., имати потпуно уплаћену акцију од 100 фиорина.

Банком ће управљати и рад њен контролисати одбори, који ће бити састављени од првих акционара из свију крајева.

Банка ће бити организована на строго трговинској основи. Спекулативни послови ма каквог рода искључују се. Акције ће гласити на име.

У оснивачком одбору видимо прве људе наше онамошње браће као: барона Јову Живковића, жупана Светозара Кушевића, милијонара Лазу Дунђерског, одличне трговце Матијевића и Л. Лаћевића, народне посланике Павла Јовановића и др. Богдана Медаковића, и др.

Ми овдје видимо раме уз раме људе разних погледа, свијесне и сложне да послуже остварењу једнога корисного дјела. И резултат те слоге ето видимо да је потпун, управо сјајан успјех, коме се радујемо.

О храњењу говеди.

Ово се дијели на љетњу и зимњу храну.

1., Љетње храњење. Овоје опет двојако: храњење на пашн и храњење у штали. Храњење у штали мора се свакојако претпоставити храњењу на пашн, јер крава у штали храњена, много више млијека даје од оне краве, која се на пашу ишћерује, јер одањем крава губи млијехо; много се више млијеко одваја кад крава на једноме мјесту стоји и једе, него кад на пашн по цио дан хода.

За краве њузаре, много су боље планинске паше, у којима се налази више слатких трава; од којих крава гушће и масније млијеко даје. Штајска љетња храна најбоља је: смјеса сирове и суве хране. Кад се напр. сирова ђетелина, вадека трава, зелена кукурузовина, или слична зелена ниђа сламом или сијеном измијеша, на сјечки исјече и тиме крава храни онда је то, не само најпријатнија него је и најекономнија храна, при којој ни огризина нема. Овсена и јечмена слама највише даје, пшенична мање, а ражена најмање. Уз ову смјесу зелене и суве хране треба кравама давати и зрна, мекиња и соли. Зрно се не смије никада цијело давати но увијек у виду јарме, или наквашено, и то иза два узрока: једно што се наквашено или прекрупљено зрно мање расипа, а друго што ни зрнце не пропада, јер се примљена храна у стомаку свари и оде на стварање млијека и осталог тјелесног организма. То је потпуно штајско храњење; а поред тога имамо још и полуштајскога храњења; а поред тога имамо још и полуштајскога храњења, које се састоји у томе: кад је стока неко вријеме на пашн, а неко опет у штали.

То бива овако: кад имамо близу штала ливаду, коју ни зашто друго употребити неможемо, до само за пашу, онда се крава најприје нахрани добро у штали, па се онда пусти на ту ливаду да пасе; пред подне се напоји и опет у шталу уведе, ту се опет добро нахрани, остави да се неко вријеме одмори и прежива, па онда опет на ливаду истјера, што обично око 3—4 сата по подне чинити треба; пред вече се опет напоји и у шталу на јасла доведе. Мисли се да овим мијењањем крава више млијека даје, предпоставлајући, да је и добра паша и добра храна у штали, јер ако је хрђава паша, па ма храна за оно кратко вријеме у штали и добра била, крава млијеко губи. Стајање у штали ништа крави не шкоди, шта више допринос бољем одвајању млијека само се мора строго пазити, да се штала чешће промајава — провјетрава, — да је чиста, да се краве преко љета два пута дневно поје да се по један пут у топлим данима перу или по могућству купају.

2., Зимње храњење. Кад добро уређеногa газдинства, не разликује се од љетњега нарочито ондје, гдје је уведено чисто и штаљемо храњење; разлика је у главноме та: што при зимском храњењу изостаје зелена храна и што се више стока репом и коријењем храни. Давање зрна остаје сразмјерно једнако као и код љетњег храњења, а калали смо да је и за краве најбоље овсено зрно, јер се од јечменог зрна добивено млијеко и масло не не може туго да одржи и масло има неки горак укус.

При храњењу у опште, а нарочито при зимњем, нужан је извјесан ред, кога се треба строго придржавати. Свако домаће живиње, далеко је напредније кад се у одређено вријеме храни, поји и његује: на овај се начин и гојна стока прије и боље угоји. Тако дакле треба удесити да се стока посве-дневно у једно исто вријеме храни и поји.

Стока, због ладнога времена зими не жедни, као љети, али је треба држати на на жеђ, а то се просто чини бавањем соли. Треба пазити да се стока зими не поји прекомјере или сувише ладном водом, не би било паметно, да се вода којом се стока мисли појити, прије самога појења ба на 15—20 минута не унесе у шталу, те да она ладна вода, усљед загрејаног шталног ваздуха постане мало млака.

Осим свега овога, треба добро пазити на чистоту. Чиста стаја, чиста храна и чистота у опште, не само да пријa стоци, него је и од разних болести чува.

(О производњи сира.) У међународном трговачком обрту сир заузима доста видно мјесто, и како, ради његове успјешне производње требају подобни извјесни географски и топографски услова, то се је производња сира усредередила свега у неколико предјела. У старом свијету сирарство је достигло највећег успјеха у Швајцарској, и сир швајцарски разноси се на све стране, на чак и у Америку. Посао тај није ослабио, он је ухватио јаког коријена у тој земљи, при свем економском колебању за послѣдних 10 година. Русија се не може задовољити сиром кога производи, на ипак она за њега добија годишње на 8,500.000 динара. Тако, у 1892 године она је добила за 43,599 пуда сира на 1,608.042 дин. Сир, извежен на јевропску границу, цијењен је 15 рубаља и 72 коп., извежон из Финландије по 4 руб. и 92 коп., а довежен из азиских предјела по 3 руб. и 16 коп. по пуду. Русија извози на свјетске трговe како крављи сир, тако и овчији; првога је извезено у 1892 год. 19.033 пуда. („Грађанинъ.“)

Из Србије се такође извози сир, већим дијелом добро познати кашкаваљ. Кад би се код нас организовале сирарске радње, онда би наш сир не само био на гласу на свјетским пјацама, већ би доносио и обилате користи народу.

(Кад се смрзне креста код кокошију.) Најбоље је средство против те биједе — глицерин. Но како се он по селима не може добити, те треба чак у варош слати по њега, то се може и ово учинити, што потпуно замјењује глицерин. Над парчетом леда, кога треба метнути на тањир или на какав други суд, држи се у руци запаљено парче луча и на његовом пламену топи се свјеже свињско сало тако да и сало и смола капљу на лед; обије ствари треба претима, за то вријеме, смијешати заједно и тиме мазати кресту кокошију.

(Како да се уништи рђав мирис из празних флаша.) Флаше, у којима су биле течности које јако мирису, као што су шпиритус, рум и т. д. могу се опет употребити за какво се хоће вино, ако се проплакну неколико пута топлом водом са сухом слачицом. То средство помаже какав се год хоће мирис да истјера из флаша.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 13 јануара.

(С Двора.) Њихова Височанства са свом Својом Свијетлом Дјецом пошли су у недјељу на Ријеку, да проведу неколико дана у питомом Љесковцу.

(25-годишњица нашег телеграфа.) Јучер је наше телеграфско чиновништво прославило 25 годишњицу уведења телеграфа у Црној Гори. У $10^1/_2$ сати било је благодарење у катедралној цркви, ком су присуствовали наша господа министри. Послије црквегог богослужења телеграфско чиновништво ишло је на подворење код г. Војводе Божа Петровића, министра-предсједника и унутрашњих дјела. За тијем је слиједило честитање у управи телеграфа, пред којом је свирала војена музика. Честитања су примали госп. Шпиро Поповић са старијем чиновницима. Млађи чиновници дочекали и частили госте врло љубазно. У вечер је била вечера у великој локанди, на којој су били сва господа министри, преставници свијех власти и одличнији грађани. Г. Војвода Божо подигао је прву чашу у здравље Његовог Височанства Господара значајном и одушевљеном здравицом, за којом је слиједило више здравица. Вечера је текла уз најбоље расположење друштва до 10 сати, а млађи су наставили весеље до поноћа, уз свирање војене музике. Преко вечере су читане телеграфске честитке, од којих доносимо сљедећу од Његовог Височанства с Ријеке:

Г. Шпиру Поповићу управитељу телеграфа.

Мојим чиновницима телеграфа честитам данашњи дан; оцјењујем њихов труд и захваљам на ревности.

НИКОЛА.

Ово је одговор Његовог Височанства на сљедећу депешу, што је чиновништво телеграфа управило Његовом Височанству:

У низу дјела, којима Ваше Височанство уводи Црну Гору међу остале културне државе, долази и оснивање телеграфа, који спаја сва главнија мјеста у држави између себе и са осталијем свијетом. Славећи данас 25-годишњицу тога опћекорисног дјела Вашег Височанства, чиновништво телеграфа најпонизније подноси Вашем Височанству своја честитања и неограничену благодарност на милости, коју је Ваше Височанство изволило излити и овом приликом на нас.

За чиновништво

Шпиро Поповић управитељ.

Још су честитали: Његово Височанство Књаз Насљедник и Његова Свјетлост Књажевић Мирко с Ријеке и Високопреосвештени г. Митрополит Хаџи Сава из Оцињa.

Данас телеграфски чиновници држе парастос покојном Николи Брзаковићу, чиновнику телеграфа из Србије, као првом свом учитељу, и својим умрлијем друговима.

Његово Височанство изволило је одликовати овом приликом сљедеће телеграфске чиновнике: г. Стева Јовићевића, г. Стева Вујановића, г. Шака Филиповића и госп. Зека Јовићевића IV-јем степеном Данилова реда; а г. Васа Станковића, г. Сима Ковачевића, г. Алексу Костића, г. Илију Поповића и г. Зека Перишића V-јем степеном истог реда.

(Личне вијести.) Г. Калемберг, секретар аустро-угарске легације на Цетињу, премјештен је у Рио-Жанеро.

(Војвода Новица Церовић) јако је оболио. Г. Војвода Ђуро Церовић и г. архимандрит Церовић похитали су у Тушину код боног оца.

(Светосавска бесједа.) Сјутра вечер на Савин-дан друштво „Горског Вијенца“ приређује бесједу у просторијама друштва цетињске читаонице са одабранијем програмом.

(Лијепа успомена.) И ове године давали су другови и пријатељи пок. проф. Беари на дан његове смрти парастос и гроб му прекадили. Том приликом говорило се пјететом у кругу његовијех многобројнијех пријатеља и поштоваоца о његовијем врлинама, што најбоље свједочи како је лијепу успомену за собом оставио наш добри „Стари.“ Покој његовој племенитој души!

(Вријеме.) Ове недјеље трајала је јужина с кишом, која је скоро сасвим снијег уништила. Колски пут преко Буковице отворен је, и тијем је успостављен колски саобраћај са Котором.

РАЗЛИЧИТО.

(† Фрањо II. краљ напуљски.) У купатило Арко, у јужном Тиролу, умро је у четвртак 15 дек. пр. г. бивши напуљски краљ Фрањо II., краљ обију Сицилија и Јерусалима, војвода од Парме, Пјаченце, Кастра, насљедни велики војвода од Тоскане; родио се 16 јануара 1836 год. као први син краља Фердинанда II. и супруге Христине Савојске; васпитали су га Језуите и није се бавио државним стварима. Када се 1859 год. оженио војвотињом Маријом од Баварске, рођеном [illegible]ом

тогорским манастирима барем што се броја чланова тиче.

Послѣ кратког времена увиде св. Сава да би потребно било, да се састави устав (типик) по коме би се браство управљало. С тога са обзиром на потребан ред и дисциплину састави св. Сава устав договорно с браством и нареди да се исти сваког мјесеца једаред за вријеме ручка прочита. Устав је подијељен у 43 одјељка и даје живу слику тамошњег монашког живота и велике ревности светитељеве за добар ред и усавршавање својих монаха. Устав садржи правила: о вршењу јутрење, св. литургије, вечерње, о свакодневном причешћу, о ноћном бдењу и молитвама, о реду у јелу и пићу, великим и мањим постовима, о светковању празника, о манастирским повластицама, о односају игумана, економа и црквењака, о односају млађих према игуману и овога према браству. Боље је вели се у уставу и мањи број браства само да међусобом живе у љубави. Монасима нијесу потребне слуге; прописује се правило како ће се одјевати и у цркву ићи. По ћелијама несмије се кувати и јести. Даље прописује се правило о односају манастирских радника, пекара, рибара и других, о опјелу и погребу манастирских приложника и оснивача, о моленствију за св. оце и умрлу браћу, о болници. Најзад долази друга поука игуману и братији и о испосници св. Саве јерусалимског у Карији.

Из свега овога види се да је типик састављен за општи живот манастирски, да је поред све строгости ипак написан у слободнијем духу и с тога се разликује од свију осталих.

Пошто је свети Сава на овај начин завео ред у манастиру и прибавио све што је од потребе, постави игумана и спреми се да најмилију записао живота свог оствари, т. ј. да у самоћи духовнички поживи. И ако је по смрти оца свог постао најприје Јеромонахом а за тим ускоро и архимандритом у Солуну, ипак је духом својим тежио иночком животу и самоћи духовничкој. С тога и сазида себи ћелију, која се и данас назива „Типикарница,“ и посвети је св. Сави јерусалимском и ту у самоћи и молитви посвети живот свој Богу. Год. 1199: написао је нарочити устав за своју ћелију. По томе уставу, који живи у „Типикарници“ мора строго постити и Богу се молити; осим обичних молитава дужан је прочитати дневно цио псалтир, само један пут дневно може јести и то без зејтина осим суботе и недјеље, када је разријешен, и може јести са зејтином у те дане двапут. И ако „Типикарница“ припада манастиру, од кога све потребе за живот добија, ипак се Игуман хиландарски не смије мијешати у унутрашњу управу њену. Ко се одважи од братије да у испосници живи и литургију служи, мора остати тамо све до смрти своје.

Ствари које се у испосници налазе и њој припадају не смију се ни у ком случају из ње износити. У поменутој типикарници провео је св. Сава неколико година. Два калуђера служила су прописану литургију а он се одао молитви и књизи и за то вријеме написао је поред осталог животопис свога оца св. Симеона. Но и ако се св. Сава повукао од свијета ипак није заборавио на сиромахе, немоћне, пустинике и манастире, сваки је у њега помоћи нашао који је такове затражио.

На позив свога брата оде св. Сава г. 1208 Србију — и понесе мошти оца свога — које су у мраморном ћивоту у главној хиландарској цркви почивале и пренесе их у студеничку лавру, у којој је св. Симеон постриг примио, гдје се и данас хране. Св. Сава остане у Србији до 1215 г. управљајући манастиром Студеницом а послѣ тога времена врати се натраг у своју карејску испосницу гдје поново проведе пет година. За тим се крене Цару Теодору Ласару у Никеју по неком важном манастирском дјелу. У то вријеме цар Теодор налазаше се у Никеји јер је Цариград био опсађен крстоносцима. Том приликом предложи Св. Сава Патријарху Герману, да је нужно поставити српској хијерархији независног митрополита, који би живље порадио да се српски народ и православље сачувају од утицаја и радње католичке пропаганде. И цар и патријарх прихватише предлог Савин и одмах му понудише да се он сам прими тога достојанства чиме ће за отаџбину своју стећи бесмртних заслуга. И св. Сава одлучи се примити тога бремена и би посвећен за првог Архијепископа српског. При повратку сврати Сава у св. Гору да се опрости са Хиландаром, који је подигао до славе у тешким данима, јер су тада Латини у Цариграду били и често св. Гору нападали.

(Наставиће се.)

аустријске царице Јелисавете, изненада му умре те исте године отац и Фрањо II. сједе на престо очев у врло тешким унутрашњим приликама. Краљ Виктор Емануило од Сардиније понуди га за вријеме битке код Мађенте, да ступи у савез против Аустрије, али Фрањо II. не хтједе то примити. Против незадовољника у својој држави употребио је најјача реакциона средства а војску је повисио на 120.000 момака. Међутим се побунише Сицилијанци, а кад се Гарибалди са својом хиљадом момака искрца у Сицилији (у мају 1860,) устанак се још више рашири. Већ јунија мјесеца отиду са Сицилије 20.000 момака напуљског краља, тако да Фрањи II. остаде још само тврда морска цитадала у Месини. У том стању отпусти Фрањо II. своје досадање савјетнике, успостави устав од 1848 год. и изда потпуну амнестију. Али промјена система не поможе му више. Гарибалди бјеше већ прешао на напуљско земљиште и Фрањо II. мораде 6 септембра оставити Напуљ, у који сјутра дан уђе Гарибалди на велику радост народа. Фрањо II. отиде у утврђен град Капуа, гдје његове присталице скупише један дио војске, али 1 октобра потуче је Гарибалди и Капуа се преда. Једино уточиште оста Фрањо II. тврда Гаста, коју Пијемонтези опколише и са сува и са мора, те се 13 фебруара 1861 год. мораде предати. Краљ Фрањо се преселио у Рим, а кад се Италија ујединила и Рим постао престоница, отиде у Баварску. У посљедње вријеме је дошао краљ Фрањо II. у Арко, да посјети надвојводу Албрехта, гдје га је сто и смрт затекла.

(Перијеров ђед код краља.) Думас приповједа: Краљица, гђа. Аделаида (сестра краљева) и војвода Орлеански бијаху напредно забуњени избором Казимира Перијера за предсједника министарства, вјероватно рад његове значајности. Свакако је опасно нови министар предсједник, кад је пошао 25 марта 1831 у краљевски двор да се представи краљу, како га суеретају с презиром. Дворски достојанственици смијали су се, ађутанти шапутали су нешто, а лакеји питаху, кога да пријаве. Војвода Орлеански окренуо је Перијеру леђа, а краљица и гђа. Аделаида бијаху озбиљне и хладне. Једини краљ, који је сједио с трага на пријестољу, смијешио се је пријазно, — но да дође до њега, морао је Перијер као међу шибама проћи. Перијер се међутим није дао емести, већ је пошао изравно пред краља те му рекао: „Сире, част ми је замолити Вас за тајну аудијенцију.“ Краљ, врло изненађен молбом министровом, повео га је у свој кабинет. Једва што су се затворила врата, рече Перијер: „Сире, част ми је замолити Ваше Величанство за одпуст.“ — „Ал за бога, за што?“ викну краљ. — „Сире, одговори разљућени министар, имати непријатеље у клубовима, на улици, у комори, то је још како тако, — но имати их на двору, коме ја дајем моје име, моју одважност, моју судбину, то је превише. Ја признајем, да нијесам дорасао, да одолим толиким изјавама мржње и презира.“ Краљ је опазио о чему се ради, па је настојао, да свом својом рјечитошћу ублажи увријеђеног министра. Но Перијер опетоваше свеудиљ: „Сире, част ми је замолити за отпуст.“ Најпосље је краљ рекао: „Молим вас, причекајте ме овдје 10 минута. За 10 минута бити ћете слободан.“ Министар се поклони, а краљ остави кабинет. За тих 10 минута краљ је разјаснио својој супрузи, својој сестри и свом сину, како је неопходно нужно за њега, да придржи Перијера у служби, па им је приопћио, да је затражио одпуст. Нова лозинка приопћена је за час свем двору, а на то је краљ отворио врата свог кабинета и рекао нестрпљиво чекајућем министру; „Дођите!“ Перијер се поклони и изађе на поље. Но ситуација се је у дворани посве измијенила. Краљица бијаше милостива, госпођа Аделаида бијаше суеретљива, а војвода Орлеански пријатно се је смијао министру. Адјутанти стајаху на хрпи и чекаху на знак, да се поклоне министру, а све дворанство понизно се је смијешило. Лакеји ипак брзаху к вратима и викаху: „кола г. министра-предсједника!“ Брже и сјајније задовољство није Перијер никада доживио.

(Најстарији ветеран Бонапартове војске.) У Саратову у Русији, умаро је ових дана ђенерал Никола Савен у 126 години живота свога. Он се родио у Паризу 1768 г. а 1798 ступио је у једну хусарску пуковнију, која је имала удјела у свим славним ратовима за вријеме конзулства и царства. Године 1812 ова је пуковнија припадала трећем корпусу велике Армије под командом маршала Неја, и Никола Савен учествовао је у цијелој руској војни од Њемена до Москве. За вријеме несретног повлачења трећи корпус буде сасвим разбијен и Николу Савена, под којим је неколико коња погинуло, заробе козаци. Од тада, дакле 82 године, он није остављао Русију. Тамо се женио и у посљедње вријеме до смрти живио заједно са својом најмлађом ћерком, баком од 78 година. Кад је Луј XVI. погубљен, Севену је већ било 25 година, и сви догађаји за вријеме терора оног времена, физиогномије Робеспијера и његових другова, све је то он живо имао у памети до саме смрти.

(Србин Сенатор у држави Невади.) Српски лист „Слобода,“ што излази у Санфранциску, доноси:

Са свим да Срби научени не остављају њихову домовину, нити им је потребито да траже кору хљеба у далекој Америци, ипак од ових који долазе, има их који су допрли с њиховим трудом и тежњом да науче обичаје и законе ове земље, до некога доста великога степена.

Један од главних који је на западу, то је гос. Јово Грековић, из Пантровића, Боке Которске, који је дошао у ову земљу с малом науком год. 1878 али он није ни најмање пропуштивао да му узалуд његови дани пролазе, пошто је видио да је од велике важности за оне који мисле живјети за неколико година у овој земљи, знати правилно говорити, читати и писати, зато је одма почео научавати читати и писати, а вазда је пажљиво слушао говор инглеског језика, и за то у кратко вријеме научио да га је тешко било познати ће је рођен. Он се занимао с разним радњама у овој земљи, и вазда је у све вријеме његова бављења у Америци поштено поступао и од свакога је био почитован који га је год познавао, као један други грађанин американски.

Он је у Еурека, Невада, водио трговину за много година, а има већ неколико година да је узео интереса у американску политику, и био је по народној вољи именован и изабран за благајника онога окружја. На скорашним изборима од 6 новембра била су још три кандидата за Сенатора окружја Еуреке. Невада, и он их је добио свијех, а највишега са двадесет гласова.

Тако имамо сад Србина Сенатора од Невада; зато нека му је част и нека нам га Бог поживи на поносе нашему српскоме народу у овим далеким предјелима. Велика је ствар кад човјек сам себе доведе до једнога степена оваквога без ичије подпоре, него све својим знојем и муком, а тешко је и ономе који је велике школе у нашој домовини прешао, пошто му је језик непознат.

Госп. Грековић узимље интереса у сваку ствар што се тиче американске народности и политике, исто као год је рођен овђе, зато је врло почитан од свакога доброга и поштенога Американца као један американски грађанин. Он такођер љуби Српство и српски народ, и радује се свакоме његовоме успјеху, таман као да је јучер домовину оставио и као да све дане у будућности има са Србима у српске земље провести.

Нема данас ни једнога Србина који познава госп. Јова Грековића, да о њему добро не говоре. Он је вазда радио да Србима што боље по његовој могућности угоди, и зато нека му је част, и да Бог да да се и други Срби на њега угледају.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА.“

БЕРЛИН, 6 јануара. — Рајхстаг је примио предлог центрума о укидању закона против језуита.

МИЛАН, 6 јануара. — Врховног државног одвјетника апелационог суда Келија убио је злочинац Реалини, који говори да је у свези с анархистима.

АТИНА, 7 јануара. — Био је митинг противу новијех пореза. Четворица су уапшени.

БУДАПЕШТ, 7 јануара. — Бан фи изјавио је клубу либералне странке да нови кабинет не преставља нови правац него ће наставити онај досадашњег министарства. Уз живо одобравање странка је изјавила повјерење новом кабинету.

ПЕТРОГРАД, 8 јануара. — Лобанов, досадашњи посланик у Бечу, наименован је за посланика у Берлину.

АТИНА, 8 јануара. — Држата су два метинга, један за владу, други против владе. На овај посљедњи дошао је Престолонасљедник одушевљено аклампиран. Ред потпуни влада.

АТИНА, 9 јануара. — 300 ђака хтјели је учинити манифестацију пред двором, али су се повукли пред војском без инцидента. Усркос узбуђености, потпуни ред влада.

РИМ, 9 јануара. — Изашао је декрет, који затвара парламентарно заједање.

МИЛАН, 10 јануара. — Нашле су се двије бомбе; једна је пресла без штете.

АТИНА, 11 јануара. — Министарство је дало оставку усљед понашања Престолонасљедника. Држи се да ће бити састављено министарство без политичке боје. Била је манифестација пред кућом Делијаниса, који је говорио, изјавивши да није наступила само криза министријална него и политичка; завршио је говор са „живио краљ!“ Ред влада потпун.

АТИНА, 12 јануара. — Краљ је позвао Канариса, који се није хтио примити да састави нову владу.

БИОГРАД, 12 јануара. — Краљ креће у Бијариц код матере.

АТИНА, 13 јануара. — Састављено је ново министарство овако: Делијанис предсједништво и спољне послове и привремено унутрашње, Пагодјаматопуло рат, Крејзис морнарицу, Кетес финанцу, Анавастилис правосуђе, Влакос просвјету. Предстоји распуст камаре.

ИЗ ПАРИЗА.

ВЕРСЕЉ, 5 јануара. — При првом гласовању Бриси је добио 338. Фор 244 а Валдекрусо 184 гласа. Пошто ниједан имао апсолутну већину приступило се другом гласовању, при ком је Валдекрусо уступио у корист Фора, који је изабран за предсједника републике са 429 гласова.

ВЕРСЕЉ, 6 јануара. — Социјалисти су грубо протестирали, кад је био познат резултат избора, и проузроковали су неописани перед. Фор је у Паризу дочекан одушевљењем уз клицање становништва: Живио Фор! Живјела република!

ПАРИЗ, 7 јануара. — Фор је опуномоћио Буржуа, да састави ново министарство.

ПАРИЗ, 8 јануара. — Више група републиканских тврде, да ће Буржао слиједити политику концентрације са републиканском унијом.

ПАРИЗ, 10 јануара. — Буржуа се одрекао мисије, да састави ново министарство. Фор је позвао Поанкаре и Каваньака.

ПАРИЗ, 11 јануара. — Буржао је опет принуђен био, да прими мисију, да растави нови кабинет.

ПАРИЗ, 12 јануара. — Буржао се заузимље, да састави владу. Могуће је да ће Буржао узети предсједништве и финанце. Ханато спољне послове, Кавењак рат.

ПАРИЗ, 13 јануара. — Буржов није успио. Фор ће позвати друге личности, да састави министарство.

Првог јануара ове 1895 године, после седмо-дневног боловања преселио се у вјечност наш витешки брат

Капетан ПЕРО НИКОЛИН РАЖНАТОВИЋ

у 65-тој години свога живота. Благодаримо г. доктору Саламбросу, који се свесрдно и непрестано трудио, да притече у помоћ покојнику, да га сачува од смрти. — Тако исто и г. д-ру П. Миљанићу, који је по највишем налогу Његовог Височанства Господара, похитао доћи на Ријеку, да преиди покојникову болијест. — Нека је хвала свој браћи вароши Ријеке и њеној околини, који су непрестано посјећавали болесника при боловању као и при пратњу мртвог тијела до хладног гроба. — Не можемо пропуштити, да не захвалимо часном свештенству: г.г. проту Зеку Пејовићу и Илији Јовићевићу; г.г. учитељима: М. Ђурићу М. Јовићевићу, који су са ђацима и многобројним народом испратили до гроба покојниково тијело. — И свима нашим пријатељима: г.г. Мартиновићима, Иванишевићима, Љуботињанима и Црмничанима благодаримо који су учествовали у жалост за покојником. — Особито благодаримо нашем племену цеклињанима и својим главарима г.г. Сердару Саву, командиру Никици Пејовићу; капетанима И. Лоничићу и П. Ђурашковићу, који су скупа у оба пола дошли на саучешће жалости и покојника са сузама у гробу сахранили. — Нека је хвала г. Ђоку Пејовићу, који се после укопа зауставио, те је дошао код нас, у кућу покојникову, да његовим говором наша жалосна срца — а тако и жалосну фамилију ублажи.

Ријека, 2 јануара 1895 год.

Ожалошћени:

Браћа Ражнатовићи

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Приликом смрти нашег драгог оца и односно ђеда

МИТРА НИКОВА ОГЊЕНОВИЋА

који се преставио у Котору 2 јануара у 92-гој години, грађанство которско без разлике вјере, опћијем саучешћем, у велике је ублажило нашу жалост; зато смо принуђени овијем путем најсрдачније захвалити госп. д-ру Ј. Пецију, начелнику которскоме са опћинским преставништвом, свијем ђ. кр. властима, високопречаснијем каноницима г. Мартинелију и г. Бриниће вићу са осталијем католичкијем духовенством и свему грађанству који увеличаше спровод нашег милог покојника; хвала православном општеству, које је све учинило да ода што вишу посљедњу пошту најстаријему својему члану; хвала бродовљу што се нашло у луци которској, које је на по копља нетакло своје заставе у почаст покојнику; хвала г. д-ру Малвићу окружном лекару и госп. апотекару Висковићу који су се својски заузимали около нашег драгог покојника; хвала нашем добром пријатељу г. Шпиру Петровићу који нас је овога пута много обвезао; хвала најпосље свијема опијема који су повјетама или писмима и брзојавима учествовали у нашој жалости.

Котор, 5 јануара 1895.

Ожалошћени:

Син: **Шпиро**; снаха: **Ема**; снаха за унуком: **Марија**; унучад: Д-р **Стефач** и **Милена**.

„СРПСКА БАНКА У ЗАГРЕБУ.“

Расписује овим стјечај за сљедеће чиновнике:

а) 1 директора.
б) 1 главног књиговођу.
в) 1 млађег књиговођу.
г) 1 благајника.
д) 1 подблагајника.
ђ) 1 кореспондента за српску и њемачку кореспонденцију.
е) 1 секретара.
ж) 1 ликвидатора (у мјенич. одјељењу).
з) 2 чиновника (контоаристе).
и) 1 приправника.

Г.г. кандидати за ова мјеста нека се изволе јавити до 20 јануара о. г. (по старом календ.) потписаном одбору.

Поред свједоџаба о стручној школској спреми потребно је, да у препису поднесу и сва остала документа о практичној извјежбаности у раду, из којих би се могло видјети, гдје су до сада радили и с каквим успјехом.

У молби својој треба да означе за која се од горњих мјеста јављају, кад могу у дужност ступити и остале своје услове. Директор, благајник и подблагајник дужни су при ступању у дужност положити кауцију у готовом новцу или у папирима од вредности онолику, колика им је једногодишња плата.

Услов је за све, да морају знати **српски и њемачки**, а првенство ће имати они, који су поред добре школске спреме дуже времена с успјехом радили у повјерним заводима, који владају и другим страним језицима, а за секретара и кореспондента они, који и стенографишу.

У Загребу, 5 јануара 1895.

ПРИВРЕМЕНИ ОДБОР
ЗА ОСНИВАЊЕ
„СРПСКЕ БАНКЕ У ЗАГРЕБУ.“

(1—3)

ОГЛАС.

EPILEPSIE,

crampes, Nevralgie, sont guéries completement d'apres une méthode unique, mille fois éprouvée.
Traitement par lettre apres la remise d'un rapport circonstancié, contenant timbres-poste pour la réponse.
Se diriger a:

OFFICE SANITAS
57, Boulevard de Strasbourg
(18—26) **PARIS**

Уредник: **Др. Л. Томановић.** Издавалац: **Државна Штампарија.** У књаж. срп. државној штампарији.